

Sbírka soudních rozhodnutí

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (devátého senátu)

30. června 2022 *

„Řízení o předběžné otázce – Směrnice 93/13/EHS – Spotřebitelský úvěr – Zneužívající ujednání ve spotřebitelských smlouvách – Článek 6 odst. 1 – Přezkum i bez návrhu – Odmítnutí vydat platební rozkaz v případě nároku založeného na zneužívajícím ujednání – Důsledky spojené se zneužívající povahou smluvního ujednání – Právo na vrácení – Zásady rovnocennosti a efektivity – Automatický zápočet“

Ve věci C-170/21,

jejímž předmětem je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce na základě článku 267 SFEU, podaná rozhodnutím Sofijski rajonen sad (obvodní soud v Sofii, Bulharsko) ze dne 15. března 2021, došlým Soudnímu dvoru dne 15. března 2021, v řízení

Profi Credit Bulgaria EOOD

proti

T. I. T.,

SOUDNÍ DVŮR (devátý senát),

ve složení S. Rodin, předseda senátu, L. S. Rossi a O. Spineanu-Matei (zpravodajka), soudci,

generální advokát: M. Szpunar,

vedoucí soudní kanceláře: A. Calot Escobar,

s přihlédnutím k písemné části řízení,

s ohledem na vyjádření předložená:

- za Profi Credit Bulgaria EOOD I. Penevou,
- za Evropskou komisi E. Georgievou a N. Ruiz Garcíou, jako zmocněnci,

s přihlédnutím k rozhodnutí, přijatému po vyslechnutí generálního advokáta, rozhodnout věc bez stanoviska,

vydává tento

* Jednací jazyk: bulharština.

Rozsudek

- 1 Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu čl. 6 odst. 1 směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o zneužívajících ujednáních ve spotřebitelských smlouvách (Úř. věst. 1993, L 95, s. 29; Zvl. vyd. 15/02, s. 288, oprava Úř. věst 2016, L 303, s. 26).
- 2 Tato žádost byla předložena v rámci sporu mezi Profi Credit Bulgaria EOOD (dále jen „PCB“), finanční institucí založenou podle bulharského práva, a T. I. T., spotřebitelem, jehož předmětem je návrh na vydání platebního rozkazu na základě smlouvy o spotřebitelském úvěru uzavřené mezi účastníky původního řízení.

Právní rámec

Unijní právo

- 3 Článek 6 odst. 1 směrnice 93/13 stanoví:

„Členské státy stanoví, že zneužívající ujednání použitá ve smlouvě uzavřené prodávajícím nebo poskytovatelem se spotřebitelem nejsou podle jejich vnitrostátních právních předpisů pro spotřebitele závazná a že smlouva zůstává pro strany závaznou za stejných podmínek, může-li nadále existovat bez dotyčných zneužívajících ujednání.“

Bulharské právo

GPK

- 4 Článek 410 graždanski procesualen kodeks (občanský soudní řád, dále jen „GPK“), stanoví:

„(1) Navrhovatel může podat návrh na vydání platebního rozkazu:

1. v souvislosti s peněžní pohledávkou nebo pohledávkou na zastupitelné věci, je-li pro tento návrh příslušný okresní nebo obvodní soud (rajonen sad);

[...]

(3) Vznikne-li pohledávka na základě spotřebitelské smlouvy, je k návrhu připojena společně se všemi dodatky a přílohami, jakož i případně obecnými podmínkami, pokud je vyhotovena písemně.“

- 5 V článku 411 GPK se stanoví:

„(1) Návrh musí být podán k okresnímu nebo obvodnímu soudu (rajonen sad), v jehož obvodu má dlužník trvalé bydliště nebo sídlo; tento soud posoudí i bez návrhu ve lhůtě tří dnů svou místní příslušnost. [...]

(2) Soud projedná návrh na jednání týkajícím se procesních aspektů a vydá platební rozkaz ve lhůtě stanovené v odstavci 1, s výjimkou případů, kdy:

1. návrh nesplňuje podmínky článku 410 a navrhovatel neodstraní nesrovnalosti ve lhůtě tří dnů od doručení;
2. návrh je v rozporu se zákonem nebo dobrými mravy;
3. návrh je založen na zneužívajícím ujednání obsaženém ve spotřebitelské smlouvě, nebo jehož existenci lze důvodně předpokládat;

[...]

(3) Je-li návrhu vyhověno, soud vydá platební rozkaz, jehož kopie je doručena dlužníkovi.“

6 Podle čl. 413 odst. 2 GPK může být usnesení, kterým se zamítá návrh na vydání platebního rozkazu v plném rozsahu nebo zčásti, napadeno žalobcem prostřednictvím individuální žaloby, jejíž kopie se nemusí doručovat.

7 Znění čl. 414 odst. 1 a 2 GPK je následující:

„(1) Dlužník může podat písemný odpor proti platebnímu rozkazu nebo proti jeho části. Odůvodnění odporu se nevyžaduje s výjimkou případů uvedených v článku 414a.

(2) Odpor musí být podán ve lhůtě jednoho měsíce od obdržení platebního rozkazu; tato lhůta nemůže být prodloužena.“

8 Článek 422 GPK stanoví:

„(1) Žaloba na určení pohledávky se považuje za podanou od okamžiku podání návrhu na vydání platebního rozkazu, byla-li dodržena lhůta stanovená v čl. 415 odst. 4.

(2) S výjimkou případů uvedených v článku 420, podání žaloby podle odstavce 1 nepozastavuje okamžitý výkon rozhodnutí, který byl povolen.

(3) Je-li žaloba zamítnuta pravomocným rozsudkem, výkon rozhodnutí se zastaví.

(4) V případě zamítnutí uvedené žaloby z důvodu, že pohledávka není vymahatelná, se nevydává žádný soudní příkaz, který by byl v rozporu s tímto rozhodnutím.“

ZZD

9 Článek 76 zakona za zadalženijata i dogovorite (zákon o závazkových a smluvních vztazích) (DV č. 275 ze dne 22. listopadu 1950), ve znění použitelném na spor v původním řízení (dále jen „ZZD“), stanoví:

„(1) Osoba, která má vůči jedné a téže osobě několik podobných závazků, může, pokud plnění nestačí na splacení všech, určit, který ze závazků splatí. Pokud ho dotyčná osoba neurčí, je povinna uhradit největší závazek. Pokud je několik závazků stejného rozsahu, hradí se nejstarší z nich, a pokud jsou stejně staré, hradí se poměrně.

(2) Pokud plnění nepostačuje ke splacení úroků, poplatků i jistiny, hradí se nejprve poplatky, poté úroky a jako poslední jistina.“

ZPK

- 10 Článek 9 odst. 1 zákona za potrebitelskija kredit (zákon o smlouvách o spotřebitelském úvěru) ze dne 18. února 2010 (DV č. 18 ze dne 5. března 2010, s. 2), ve znění použitelném na spor v původním řízení (dále jen „ZPK“), stanoví:

„Smlouva o spotřebitelském úvěru je smlouva, na jejímž základě věřitel poskytuje nebo se zavazuje poskytnout spotřebiteli úvěr ve formě výpůjčky, se lhůtou splatnosti nebo jinými obdobnými platebními podmínkami, s výjimkou smluv uzavřených za účelem poskytnutí služeb nebo dodání zboží téže povahy během nepřetržitého období, na jejichž základě spotřebitel platí náklady na tyto služby nebo zboží, dokud jsou poskytovány nebo dodávány, postupně během tohoto období.“

- 11 Článek 10a ZPK uvádí:

„(1) Věřitel může vybírat od spotřebitele poplatky a provize za doplňkové služby související se smlouvou o spotřebitelském úvěru.

(2) Věřitel nesmí požadovat zaplacení poplatků a provize za činnost související s poskytnutím nebo správou úvěru.

(3) Věřitel může vybírat poplatky nebo provizi za jedno a totéž plnění pouze jednou.

(4) Smlouva o spotřebitelském úvěru musí jasně a přesně určit druh a výši poplatků nebo provize, jakož i plnění, za které jsou tyto poplatky a provize účtovány.“

- 12 Článek 19 ZPK stanoví:

„[...]

(4) Roční sazba nákladů na úvěr nesmí přesáhnout pětinasobek zákonných úroků z prodlení v bulharských leva (BGN) a v cizí měně stanovených vyhláškou Rady ministrů Bulharské republiky.

(5) Smluvní ujednání, která porušují ustanovení odstavce 4, jsou považována za neplatná.

(6) Pokud byly platby provedeny na základě smluv obsahujících ujednání, která byla prohlášena za neplatná podle odstavce 5, započítá se přeplatek účtovaný nad maximální hodnotu uvedenou v odstavci 4 oproti následným platbám provedeným v rámci úvěru.“

Spor v původním řízení a předběžné otázky

- 13 PCB podala k předkládajícímu soudu návrh na vydání platebního rozkazu na základě článku 410 GPK vůči T. I. T., bulharskému státnímu příslušníkovi (dále jen „dotčený spotřebitel“), aby dosáhla zaplacení peněžitého dluhu sestávajícího z jistiny, smluvních úroků, odměny za balíček

doplňkových služeb a úroků z prodlení na základě smlouvy o spotřebitelském úvěru uzavřené mezi stranami dne 29. prosince 2017. Podle informací poskytnutých předkládajícím soudem probíhá takové řízení o vydání platebního rozkazu jednostranně až do vydání platebního rozkazu.

- 14 Na základě uvedené smlouvy o spotřebitelském úvěru zaplatil dotčený spotřebitel podle PCB jedenáct měsíčních splátek předtím, než se dostal do prodlení a než mu bylo oznámeno, že se příslušný spotřebitelský úvěr stal předčasně splatným.
- 15 Poté, co předkládající soud konstatoval, že ujednání uvedené smlouvy o spotřebitelském úvěru týkající se odměny za poskytnutí balíčku doplňkových služeb má zneužívající povahu, rozhodl, že návrh na vydání platebního rozkazu v části týkající se zaplacení této odměny musí být zamítnut na základě čl. 411 odst. 2 bodu 3 GPK. Kromě toho měl předkládající soud za to, že částka již zaplacená dotčeným spotřebitelem musí být v souladu s čl. 76 odst. 2 ZZD použita na splacení smluvních úroků a jistiny, takže 17 tranší těchto úroků, jakož i 16 celých tranší a část sedmnácté tranše této jistiny již bylo uhrazeno.
- 16 V důsledku toho nařídil předkládající soud usnesením ze dne 9. listopadu 2020 vydání platebního rozkazu vůči dotčenému spotřebiteli na základě uvedené smlouvy o spotřebitelském úvěru, na jehož základě měl tento spotřebitel vrátit PCB částku přepočítanou tímto soudem, přičemž automaticky započtl již provedené platby oproti výši pohledávky uplatněné PCB.
- 17 PCB podala proti tomuto usnesení žalobu k Sofijski gradski sad (městský soud v Sofii, Bulharsko). Usnesením ze dne 16. února 2021 uvedený soud rozhodl, že v souladu s čl. 411 odst. 2 bodem 3 GPK musí soud prvního stupně odmítnout vydat platební rozkaz, pokud byl návrh na vydání tohoto platebního rozkazu založen na zneužívajícím ujednání obsaženém ve spotřebitelské smlouvě, což může učinit i bez návrhu a bez nutnosti podání odporu dlužníkem. Pokud jde o věc samou, odvolací soud potvrdil existenci zneužívajícího ujednání obsaženého v dotčené smlouvě o spotřebitelském úvěru.
- 18 Sofijski gradski sad (městský soud v Sofii) dále shledal, že podaná žaloba je ve zbývající části opodstatněná. Měl zejména za to, že použitím plateb spotřebitele na úhradu úroků a jistiny v souladu s čl. 76 odst. 2 ZZD překročil soud prvního stupně své pravomoci týkající se vydání platebního rozkazu. Cílem řízení o vydání platebního rozkazu podle článku 410 GPK totiž podle judikatury Varchoven kasacionen sad (Nejvyšší kasační soud, Bulharsko) není určení existence dotčené pohledávky, ale pouze ověření toho, zda byla tato pohledávka popřena. Přezkum existence tvrzené pohledávky musí být naproti tomu proveden prostřednictvím nalézacího řízení zahájeného na návrh dotčeného věřitele v souladu s článkem 422 GPK v případě, že dotčený dlužník uplatní své právo podat odpor proti platebnímu rozkazu v souladu s článkem 414 GPK.
- 19 Odvolací soud proto částečně zrušil usnesení předkládajícího soudu ze dne 9. listopadu 2020 a potvrdil pouze zamítnutí návrhu v rozsahu, v němž se týkal platby odměny za dotčený balíček doplňkových služeb, jelikož byla založena na ujednání považovaném za zneužívající. Tento soud poté nařídil, aby byl ve prospěch PCB vydán podle článku 410 GPK platební rozkaz na všechny ostatní požadované částky a vrátil věc předkládajícímu soudu jakožto soudu prvního stupně k vydání platebního rozkazu.
- 20 Předkládající soud, který má pochybnosti o tom, jak postupovat, uvádí, že kdyby se připustilo, že v takovém případě, o jaký jde v projednávané věci, kdy bylo prokázáno, že dotčený spotřebitel splácel na základě zneužívajícího ujednání obsaženého ve smlouvě o spotřebitelském úvěru, soud za účelem vyloučení použití tohoto ujednání automaticky provede zápočet, a to na základě

obdobného použití ustanovení ZPK, a sice čl. 19 odst. 6 ZPK ve spojení s čl. 76 odst. 2 ZZD, takový spotřebitel by nemohl podat odpor podle článku 414 GPK ani žalobu na uplatnění svého práva na zápočet.

- 21 V případě, že by čl. 6 odst. 1 směrnice 93/13 umožňoval vnitrostátnímu soudu částečně odmítnout vydání platebního rozkazu, by tedy bylo třeba podle názoru předkládajícího soudu určit, zda tento soud musí na základě tohoto ustanovení i bez návrhu vyvodit všechny důsledky ze zneužívající povahy dotčeného ujednání a automaticky provést zápočet, nebo zda naopak musí vyhovět judikatuře soudu vyššího stupně, který bez ohledu na konstatování, že dotčená smlouva o spotřebitelském úvěru obsahuje zneužívající ujednání, nařídí vydání platebního rozkazu a zamítne návrh na vydání takového rozkazu pouze v rozsahu, v němž se týká částek požadovaných na základě tohoto zneužívajícího ujednání, bez možnosti zápočtu. Předkládající soud v tomto ohledu upřesňuje, že tuto otázku pokládá v souvislosti s poskytováním účinných prostředků ochrany spotřebitele, neboť podle bulharského práva je zápočet pohledávek soudem přípustný pouze v případě, že je vykonáván jako subjektivní právo. Tento zápočet však podle něj lze automaticky provést pouze v případě výjimky podle čl. 19 odst. 6 ZPK.
- 22 Za těchto podmínek se Sofijski rajonen sad (obvodní soud v Sofii, Bulharsko) rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:
- „1) Musí být čl. 6 odst. 1 směrnice [93/13] vykládán v tom smyslu, že vnitrostátní soud je povinen v řízeních, jichž se dlužník až do vydání platebního rozkazu neúčastní, i bez návrhu zkoumat zneužívající povahu smluvního ujednání a nepoužít jej v případě podezření na jeho zneužívající povahu?
- 2) V případě kladné odpovědi na první otázku: Je vnitrostátní soud povinen zcela zamítnout vydání soudního rozhodnutí, jímž se nařizuje platba, jestliže je část nároku založena na zneužívajícím smluvním ujednání, které spoluutváří výši uplatňovaného nároku?
- 3) V případě kladné odpovědi na první otázku a záporné odpovědi na druhou otázku: Je vnitrostátní soud povinen zamítnout vydání soudního rozhodnutí, jímž se nařizuje platba, ohledně té části nároku, která se zakládá na zneužívajícím ujednání?
- 4) V případě kladné odpovědi na třetí otázku: Je vnitrostátní soud povinen, a pokud ano, za jakých podmínek, přihlídnout i bez návrhu ke zneužívající povaze ujednání, jestliže má k dispozici informace o platbě založené na tomto ujednání, mimo jiné tím, že tuto platbu započte oproti neuhrazeným dluhům z dané smlouvy?
- 5) V případě kladné odpovědi na čtvrtou otázku: Je vnitrostátní soud vázán pokyny soudu vyššího stupně, které jsou podle vnitrostátního práva pro něj závazné, jestliže tyto pokyny nepřihlíží k důsledkům zneužívající povahy ujednání?“

K předběžným otázkám

K přípustnosti

- 23 Zprvė PCB zpochybňuje přípustnost první otázky z důvodu, že Soudní dvůr v rozsudku ze dne 13. září 2018, Profi Credit Polska (C-176/17, EU:C:2018:711), rozhodl, že účinná ochrana práv přiznaných spotřebiteli směrnicí 93/13 může být zajištěna pouze za podmínky, že dotýčný vnitrostátní procesní systém umožňuje zejména v rámci řízení o platebním rozkazu přezkum i bez návrhu případné zneužívající povahy ujednání obsažených v dotýčné spotřebitelské smlouvě.
- 24 V tomto ohledu je třeba připomenout, že i v případě existence judikatury Soudního dvora, která umožňuje řešit danou právní otázku, mají vnitrostátní soudy nadále možnost se obrátit na Soudní dvůr, pokud to považují za vhodné, aniž okolnost, že ustanovení, jejichž výklad je požadován, již byla předmětem výkladu Soudního dvora, brání tomu, aby Soudní dvůr rozhodl znovu (rozsudek ze dne 6. listopadu 2018, Bauer a Willmeroth, C-569/16 a C-570/16, EU:C:2018:871, bod 21, jakož i citovaná judikatura).
- 25 Kromě toho podle ustálené judikatury přísluší v rámci spolupráce mezi Soudním dvorem a vnitrostátními soudy založené článkem 267 SFEU pouze vnitrostátnímu soudu, kterému byl spor předložen a který musí nést odpovědnost za soudní rozhodnutí, které bude vydáno, aby s ohledem na konkrétní okolnosti věci posoudil jak nezbytnost rozhodnutí o předběžné otázce pro vydání svého rozsudku, tak relevanci otázek, které klade Soudnímu dvoru. Týkají-li se tedy položené otázky výkladu unijního práva, je Soudní dvůr v zásadě povinen rozhodnout (rozsudek ze dne 6. listopadu 2018, Bauer a Willmeroth, C-569/16 a C-570/16, EU:C:2018:871, bod 23, jakož i citovaná judikatura).
- 26 Zadruhé, pokud jde o tvrzení PCB, podle kterého předkládající soud neshledal neslučitelnost bulharského práva s čl. 6 odst. 1 směrnice 93/13, jehož výklad je požadován, ale žádá o výklad ustanovení tohoto práva, je třeba uvést, že z žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce vyplývá, že se tento soud táže na výklad tohoto ustanovení, aby zjistil, zda má na základě zásady přednosti unijního práva nepoužít vnitrostátní právní úpravu, jak ji vykládá soud vyššího stupně, jehož judikatura je pro něj závazná.
- 27 S ohledem na všechny výše uvedené úvahy je třeba dospět k závěru, že žádost o rozhodnutí o předběžné otázce je včetně první otázky přípustná.

K věci samé

K první až třetí otázce

- 28 Podstatou první až třetí otázky předkládajícího soudu, které je třeba posoudit společně, je, zda musí být čl. 6 odst. 1 směrnice 93/13 vykládán v tom smyslu, že vnitrostátní soud, k němuž byl podán návrh na vydání platebního rozkazu, přičemž dlužník, který je spotřebitelem, se daného řízení neúčastní až do vydání tohoto platebního rozkazu, je povinen i bez návrhu nepoužít zneužívající ujednání smlouvy o spotřebitelském úvěru uzavřené mezi tímto spotřebitelem a příslušným prodávajícím nebo poskytovatelem, na němž je založena část uplatněného nároku, a zda má v tomto případě tento soud možnost zamítnout tento návrh pouze částečně.

- 29 Podle čl. 6 odst. 1 směrnice 93/13 platí, že členské státy stanoví, že zneužívající ujednání použitá ve smlouvě uzavřené prodávajícím nebo poskytovatelem se spotřebitelem nejsou podle jejich vnitrostátních právních předpisů pro spotřebitele závazná a že smlouva zůstává pro strany závaznou za stejných podmínek, může-li nadále existovat bez dotyčných zneužívajících ujednání.
- 30 Cílem tohoto kogentního ustanovení je nahradit formální rovnováhu, kterou smlouva nastoluje mezi právy a povinnostmi smluvních stran, rovnováhou skutečnou, která může obnovit rovnost mezi těmito smluvními stranami (rozsudek ze dne 21. prosince 2016, Gutiérrez Naranjo a další, C-154/15, C-307/15 a C-308/15, EU:C:2016:980, bod 55, jakož i citovaná judikatura).
- 31 Za tímto účelem zaprvé přísluší vnitrostátnímu soudu, aby za podmínek stanovených v jeho právu i bez návrhu posoudil, zda je smluvní ujednání spadající do oblasti působnosti směrnice 93/13 zneužívající, a aby vyloučil jeho použití tak, aby nemělo pro dotčeného spotřebitele závazné účinky, vyjma případu, kdy s tím spotřebitel nesouhlasí (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 26. března 2019, Abanca Corporación Bancaria a Bankia, C-70/17 a C-179/17, EU:C:2019:250, bod 52, jakož i citovaná judikatura).
- 32 V tomto ohledu je důležité připomenout, že pokud vnitrostátní soud tímto způsobem vyrovnává nerovnováhu mezi spotřebitelem a prodávajícím nebo poskytovatelem, je to za podmínky, že má za tímto účelem k dispozici nezbytné informace o právním a skutkovém stavu (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 13. září 2018, Profi Credit Polska, C-176/17, EU:C:2018:711, bod 42 a citovaná judikatura). Z toho vyplývá, že v případě potřeby musí vnitrostátní soud, není-li námitek ze strany dotčeného spotřebitele a je-li to nezbytné, i bez návrhu přijmout opatření k doplnění spisu tím, že při dodržení zásady kontradiktornosti vyzve účastníky řízení, aby za tímto účelem poskytli doplňující informace (v tomto smyslu viz usnesení ze dne 26. listopadu 2020, DSK Bank a FrontEx International, C-807/19, EU:C:2020:967, body 52 a 54, jakož i citovaná judikatura).
- 33 Tyto úvahy se vztahují i na řízení o platebním rozkazu (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 13. září 2018, Profi Credit Polska, C-176/17, EU:C:2018:711, bod 43 a citovaná judikatura).
- 34 Zadruhé podle ustálené judikatury platí, že čl. 6 odst. 1 směrnice 93/13 nevyžaduje, aby kromě ujednání prohlášeného za zneužívající vyloučil vnitrostátní soud ta, která nebyla jako zneužívající kvalifikována (rozsudek ze dne 29. dubna 2021, Bank BPH, C-19/20, EU:C:2021:341, bod 54 a citovaná judikatura).
- 35 Toto ustanovení – a zejména jeho druhá část – totiž směřuje nikoliv ke zrušení všech smluv obsahujících zneužívající ujednání, ale k nastolení rovnováhy mezi smluvními stranami vyloučením použití ujednání považovaných za zneužívající, přičemž se v zásadě zachová platnost ostatních ujednání dotyčné smlouvy. Tato smlouva musí kromě změny vyplývající ze zrušení zneužívajících ujednání v zásadě nadále existovat bez jakékoli jiné změny. Uvedená smlouva tedy může být zachována, je-li v souladu s vnitrostátním právem taková další existence smlouvy bez zneužívajících ujednání právně možná (v tomto smyslu viz rozsudky ze dne 7. srpna 2018, Banco Santander a Escobedo Cortés, C-96/16 a C-94/17, EU:C:2018:643, bod 75, jakož i ze dne 29. dubna 2021, Bank BPH, C-19/20, EU:C:2021:341, bod 83 a citovaná judikatura).

- 36 V této souvislosti Soudní dvůr dále rozhodl, že uvedené ustanovení brání vnitrostátnímu právnímu předpisu, jenž vnitrostátnímu soudu umožňuje, aby doplnil uvedenou smlouvu tak, že změnil obsah ujednání, které bylo shledáno zneužívajícím (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 26. března 2019, Abanca Corporación Bancaria a Bankia, C-70/17 a C-179/17, EU:C:2019:250, bod 53 a citovaná judikatura).
- 37 Z výše uvedeného vyplývá, že vnitrostátní soud, k němuž byl podán návrh na vydání platebního rozkazu založený na smlouvě o spotřebitelském úvěru, která obsahuje zneužívající ujednání, může tomuto návrhu vyhovět a vyloučit použití tohoto ujednání za podmínky, že tato smlouva může nadále existovat bez jakékoli jiné změny, úpravy či doplnění, což přísluší ověřit předkládajícímu soudu. V takovém případě musí mít uvedený soud možnost uvedený návrh zamítnout pouze pro tu část nároků vyplývajících z uvedeného ujednání, pokud je lze odlišit od zbytku návrhu.
- 38 S ohledem na všechny výše uvedené úvahy je třeba na první až třetí otázku odpovědět tak, že čl. 6 odst. 1 směrnice 93/13 musí být vykládán v tom smyslu, že vnitrostátní soud, k němuž byl podán návrh na vydání platebního rozkazu, přičemž dlužník, který je spotřebitelem, se daného řízení neúčastní až do vydání tohoto platebního rozkazu, je povinen i bez návrhu nepoužít zneužívající ujednání smlouvy o spotřebitelském úvěru uzavřené mezi tímto spotřebitelem a příslušným prodávajícím nebo poskytovatelem, na němž je založena část uplatněného nároku. V takovém případě má tento soud možnost tento návrh částečně zamítnout za podmínky, že tato smlouva může nadále existovat bez jakékoli jiné změny, úpravy či doplnění, což přísluší ověřit uvedenému soudu.

Ke čtvrté otázce

- 39 Podstatou čtvrté otázky předkládajícího soudu je, zda musí být čl. 6 odst. 1 směrnice 93/13 vykládán v tom smyslu, že ukládá vnitrostátnímu soudu, k němuž byl podán návrh na vydání platebního rozkazu, aby i bez návrhu vyvodil důsledky ze zneužívající povahy ujednání smlouvy o spotřebitelském úvěru, pokud byla na jeho základě provedena platba, takže je automaticky povinen provést zápočet mezi touto platbou a zůstatkem dluhu z této smlouvy.
- 40 V tomto ohledu předkládající soud uvádí, že pokud je tato povinnost uložena vnitrostátnímu soudu na základě článku 6 této směrnice, dotčený spotřebitel by již za účelem uplatnění svého práva na zápočet nemusel zahájit zvláštní řízení.
- 41 Podle ustálené judikatury musí vnitrostátní soud na základě čl. 6 odst. 1 směrnice 93/13 vyvodit všechny důsledky, které podle vnitrostátního práva vyplývají ze zjištění zneužívající povahy ujednání, aby se ujistil, že toto ujednání není pro dotčeného spotřebitele závazné (rozsudek ze dne 30. května 2013, Asbeek Brusse a de Man Garabito, C-488/11, EU:C:2013:341, bod 49, jakož i citovaná judikatura). Taková povinnost znamená, jak bylo připomenuto v bodě 31 tohoto rozsudku, že tomuto soudu přísluší nepoužít ujednání považované za zneužívající, aby toto ujednání nevyvolávalo pro tohoto spotřebitele závazné účinky.
- 42 Vzhledem k tomu, že takové ujednání musí být v zásadě považováno za ujednání, které nikdy neexistovalo, takže nemůže mít účinky vůči spotřebiteli, povinnost vnitrostátního soudu nepoužít zneužívající smluvní ujednání, které ukládá uhrazení peněžní částky, s sebou v zásadě nese odpovídající restituční účinek vztahující se k této částce (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 21. prosince 2016, Gutiérrez Naranjo a další, C-154/15, C-307/15 a C-308/15, EU:C:2016:980, body 61 a 62).

- 43 V tomto kontextu Soudní dvůr konstatoval, že je na členských státech, aby prostřednictvím svého vnitrostátního práva vymezily způsoby, jakými se určuje zneužívající povaha ujednání obsaženého ve smlouvě a projevují se konkrétní právní účinky tohoto zjištění. Takové zjištění však musí umožňovat obnovení právní a faktické situace, ve které by se spotřebitel nacházel, kdyby toto zneužívající ujednání nebylo sjednáno, zejména prostřednictvím nároku na vrácení prospěchu, který k jeho tíži neoprávněně získal prodávající nebo poskytovatel na základě uvedeného zneužívajícího ujednání. Taková úprava ochrany, kterou spotřebitelům zaručuje směrnice 93/13, vnitrostátním právem totiž nemůže měnit podstatu této ochrany (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 21. prosince 2016, Gutiérrez Naranjo a další, C-154/15, C-307/15 a C-308/15, EU:C:2016:980, body 65 a 66).
- 44 I když jsou členské státy na základě čl. 6 odst. 1 směrnice 93/13 povinny stanovit ve vnitrostátním právu procesní podmínky umožňující zajistit dodržování uvedeného práva na vrácení, nevyplývá z něj naproti tomu povinnost vnitrostátního soudu uplatnit totéž právo prostřednictvím automatického zápočtu, i když je povinen zneužívající ujednání nepoužít.
- 45 Z toho vyplývá, že taková vnitrostátní právní úprava, jako je právní úprava dotčená ve věci v původním řízení, podle níž je soud, k němuž byl podán návrh na vydání platebního rozkazu, povinen tento návrh zamítnout v rozsahu, v němž je založen na zneužívajícím ujednání, ale není oprávněn automaticky provést zápočet mezi platbami uskutečněnými na základě tohoto ujednání a zůstatkem dluhu, a jejímž důsledkem je, že dlužník, který se neúčastní řízení o vydání platebního rozkazu, je nucen zahájit zvláštní řízení za účelem uplatnění svého práva na úplné vrácení, není v zásadě v rozporu s článkem 6 směrnice 93/13.
- 46 Podle ustálené judikatury nicméně platí, že opatření na ochranu práv vyplývajících z unijního práva, která členské státy na základě zásady procesní autonomie stanoví, musí splňovat dva předpoklady, a sice nesmějí být méně příznivé než ty, kterými se řídí obdobné situace ve vnitrostátním právu (zásada rovnocennosti), a nesmějí v praxi znemožňovat nebo nadměrně ztěžovat výkon práv přiznaných spotřebitelům unijním právem (zásada efektivity) (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 18. února 2016, Finanmadrid EFC, C-49/14, EU:C:2016:98, bod 40 a citovaná judikatura).
- 47 Zprvée, pokud jde o zásadu rovnocennosti, je třeba poznamenat, že podle stavu vnitrostátního práva, jak je popsán v žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce, čl. 19 odst. 6 ZPK stanoví automatický zápočet, pokud je ujednání neplatné na základě čl. 19 odst. 5 ZPK, pokud jde o platby uskutečněné na základě ujednání, které přesahuje maximální roční sazbu nákladů na úvěr, která je definována v čl. 19 odst. 4 tohoto zákona. Podle názoru předkládajícího soudu umožňuje obdobné použití tohoto čl. 19 odst. 6 ve spojení s článkem 76 ZZD v rámci řízení o platebním rozkazu částečně založeného na zneužívajícím ujednání rovněž automaticky provést zápočet, zejména pokud jde o platby uskutečněné na základě tohoto ujednání, takže dotčený spotřebitel by již nemusel zahájit zvláštní řízení, aby získal zpět bezdůvodně zaplacené částky. Nicméně vzhledem k tomu, že předkládající soud v odpovědi na žádost o informace, kterou v tomto ohledu předložil Soudní dvůr, uvedl jednak, že existuje protichůdná judikatura, pokud jde o podmínky, za kterých je vnitrostátní soud povinen v rámci řízení o platebním rozkazu automaticky provést zápočet v případě konstatování takového zneužívajícího ujednání, jako je ujednání uvedené v čl. 19 odst. 6 ZPK, a jednak že existuje nejednotná judikatura ohledně legality obdobného použití tohoto ustanovení za účelem automatického zápočtu v případech, které nevedou výlučně k použití čl. 19 odst. 4 ZPK, nemá Soudní dvůr dostatek podkladů pro posouzení dodržení zásady rovnocennosti. Z toho důvodu přísluší vnitrostátnímu soudu, který

jako jediný může přímo znát procesní podmínky práva na vrácení ve svém vnitrostátním právním řádu, aby ověřil dodržení této zásady s přihlédnutím k předmětu, důvodu a podstatným prvkům těchto procesních podmínek.

- 48 Zadruhé, pokud jde o zásadu efektivity, z informací sdělených předkládajícím soudem, a zejména z informací týkajících se výkladu článku 410 GPK v judikatuře, podle nichž přezkum existence dotčeného nároku nespadá do pravomoci soudu v rámci řízení o platebním rozkazu, a nutí tedy dotčeného spotřebitele k tomu, aby za účelem uplatnění práva na úplné vrácení podle článku 6 směrnice 93/13 vedl zvláštní řízení, nevyplyvá, že tento článek znemožňuje nebo nadměrně ztěžuje výkon tohoto práva, přestože uplatnění tohoto práva vyžaduje aktivní chování dotčeného dlužníka a vedení kontradiktorního řízení. Nezdá se tedy, že by uvedené procesní podmínky samy o sobě znemožňovaly nebo nadměrně ztěžovaly výkon práva na vrácení priznaného unijním právem, což však přísluší ověřit předkládajícímu soudu. V tomto ohledu je rovněž třeba připomenout, že dodržování zásady efektivity nemůže vést až k tomu, že bude zcela suplovat úplnou nečinnost dotčeného spotřebitele (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 10. září 2014, Kušionová, C-34/13, EU:C:2014:2189, bod 56).
- 49 S ohledem na všechny výše uvedené úvahy je třeba na čtvrtou otázku odpovědět tak, že čl. 6 odst. 1 směrnice 93/13 musí být vykládán v tom smyslu, že i když toto ustanovení ukládá vnitrostátnímu soudu, k němuž byl podán návrh na vydání platebního rozkazu, povinnost vyvodit všechny důsledky, které podle vnitrostátního práva vyplývají ze zjištění zneužívající povahy ujednání obsaženého ve smlouvě o spotřebitelském úvěru uzavřené mezi spotřebitelem a prodávajícím nebo poskytovatelem, aby se ujistil, že tento spotřebitel není tímto ujednáním vázán, v zásadě tomuto soudu neukládá povinnost automaticky započíst platbu provedenou na základě tohoto ujednání oproti zůstatku dluhu z této smlouvy, avšak s výhradou dodržení zásad rovnocennosti a efektivity.

K páté otázce

- 50 Především je třeba uvést, že předkládající soud položil pátou otázku pro případ kladné odpovědi na čtvrtou otázku.
- 51 Podstatou páté otázky předkládajícího soudu je, zda v případě, že by byl na základě čl. 6 odst. 1 směrnice 93/13 vykládaného ve světle zásad rovnocennosti a efektivity vnitrostátní soud, k němuž byl podán návrh na vydání platebního rozkazu, povinen automaticky provést zápočet mezi platbou uskutečněnou na základě zneužívajícího ujednání obsaženého ve smlouvě o spotřebitelském úvěru a zůstatkem dluhu z této smlouvy, muselo být toto ustanovení vykládáno v tom smyslu, že tento soud je povinen i bez návrhu odhlédnout od judikatury soudu vyššího stupně, která takový automatický zápočet zakazuje.
- 52 V tomto ohledu je třeba konstatovat, že z judikatury Soudního dvora vyplývá, že tomuto soudu přísluší, aby s ohledem na zásadu přednosti unijního práva nepřihlédl k judikatuře soudu vyššího stupně, jako je judikatura dotčená ve věci v původním řízení, která mu zakazuje automatický zápočet v rámci platebního rozkazu mezi částkami, které dotčený dlužník zaplatil na základě ujednání považovaných za zneužívající, a zůstatkem dluhu z dotčené smlouvy o spotřebitelském úvěru, neboť v tomto případě není tato judikatura v souladu s unijním právem (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 21. prosince 2016, Gutiérrez Naranjo a další, C-154/15, C-307/15 a C-308/15, EU:C:2016:980, bod 74).

- 53 S ohledem na všechny výše uvedené úvahy musí být čl. 6 odst. 1 směrnice 93/13 vykládán v tom smyslu, že v případě, že by na základě tohoto ustanovení vykládaného ve světle zásad rovnocennosti a efektivity byl vnitrostátní soud, k němuž byl podán návrh na vydání platebního rozkazu, povinen automaticky provést zápočet mezi platbou uskutečněnou na základě zneužívajícího ujednání obsaženého ve smlouvě o spotřebitelském úvěru a zůstatkem dluhu z této smlouvy, tento soud je povinen odhlédnout od judikatury soudu vyššího stupně, z níž vyplývá opak.

K nákladům řízení

- 54 Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení ve vztahu ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření uvedených účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (devátý senát) rozhodl takto:

- 1) Článek 6 odst. 1 směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o zneužívajících ujednáních ve spotřebitelských smlouvách musí být vykládán v tom smyslu, že vnitrostátní soud, k němuž byl podán návrh na vydání platebního rozkazu, přičemž dlužník, který je spotřebitelem, se daného řízení neúčastní až do vydání tohoto platebního rozkazu, je povinen i bez návrhu nepoužít zneužívající ujednání smlouvy o spotřebitelském úvěru uzavřené mezi tímto spotřebitelem a příslušným prodávajícím nebo poskytovatelem, na němž je založena část uplatněného nároku. V takovém případě má tento soud možnost tento návrh částečně zamítnout za podmínky, že tato smlouva může nadále existovat bez jakékoli jiné změny, úpravy či doplnění, což přísluší ověřit uvedenému soudu.
- 2) Článek 6 odst. 1 směrnice 93/13 musí být vykládán v tom smyslu, že i když toto ustanovení ukládá vnitrostátnímu soudu, k němuž byl podán návrh na vydání platebního rozkazu, povinnost vyvodit všechny důsledky, které podle vnitrostátního práva vyplývají ze zjištění zneužívající povahy ujednání obsaženého ve smlouvě uzavřené mezi spotřebitelem a prodávajícím nebo poskytovatelem, aby se ujistil, že tento spotřebitel není tímto ujednáním vázán, v zásadě tomuto soudu neukládá povinnost automaticky započíst platbu provedenou na základě tohoto ujednání oproti zůstatku dluhu z této smlouvy, avšak s výhradou dodržení zásad rovnocennosti a efektivity.
- 3) Článek 6 odst. 1 směrnice 93/13 musí být vykládán v tom smyslu, že v případě, že by na základě tohoto ustanovení vykládaného ve světle zásad rovnocennosti a efektivity byl vnitrostátní soud, k němuž byl podán návrh na vydání platebního rozkazu, povinen automaticky provést zápočet mezi platbou uskutečněnou na základě zneužívajícího ujednání obsaženého ve smlouvě o spotřebitelském úvěru a zůstatkem dluhu z této smlouvy, tento soud je povinen odhlédnout od judikatury soudu vyššího stupně, z níž vyplývá opak.

Podpisy.